

Offerte in het kader van VIONA 05/03/2020

KU LEUVEN

HIVA

**ONDERZOEKSINSTITUUT VOOR
ARBEID EN SAMENLEVING**

Activeringstrajecten voor personen met een medisch, mentale, psychische, psychologische en/of sociale problematiek

Inschrijver:
Katholieke Universiteit Leuven HIVA - Onderzoeksinstituut voor
Arbeid en Samenleving

20/04/2020

Inhoud

Inleiding	4
1 Titel van het project	7
2 Situering en kadering van het thema	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Beleidsmatig analysekader	8
3 Projectvoorstel	11
3.1 Schematische voorstelling van de werkpakketten	11
3.2 Beschrijving van de werkpakketten, onderzoeksvragen en methoden	12
3.2.1 Werkpakket 1: Perspectief van het traject op basis van administratieve data en documentanalyse	12
3.2.2 Werkpakket 2: Systeemperspectief	13
3.2.3 Werkpakket 3: Perspectief van de cliënt	14
3.2.4 Werkpakket 4: Aftoetsen van het kwalitatieve onderzoek i.f.v. beleidsaanbevelingen	14
3.2.5 Werkpakket 5: Valorisatie	15
4 Tijdschema	16
4.1 Deliverables en milestones	17
4.2 Valorisatie	17
4.3 Stuurgroepen	18
5 Financieel plan	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6 Het onderzoeksteam	20
bijlage 1 CV Sofie Cabus (projectleider)	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
bijlage 2 CV Goedroen Juchtmans	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
bijlage 3 CV Peter De Cuyper	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Inleiding

Dit document beschrijft een onderzoeksvorstel van HIVA-KU Leuven, dat voorbereid werd in reactie op de VIONA-oproep van 5 maart 2020 over *“Activeringstrajecten voor personen met een medisch, mentale, psychische, psychologische en/of sociale problematiek.”* In dit voorstel wordt medisch, mentale, psychische, psychologische en/of sociale problematiek afgekort als MMPPS.

HIVA-KU Leuven is een multidisciplinair onderzoeksinstituut dat wetenschappelijk beleidsgericht onderzoek verricht dat heel concreet kan inspelen op actuele vragen van het beleid. Het samenbrengen van verschillende disciplines onder één dak en onze specialisatie in beleidsgericht onderzoek geven HIVA een unieke positie binnen KU Leuven en ver daarbuiten. Toegepast en beleidsgericht onderzoek is onze kernactiviteit. De onderzoeksactiviteiten van HIVA worden georganiseerd in vier onderzoeksgroepen, waaronder de Onderzoeksgroep Onderwijs en Arbeidsmarkt. Onderhavig onderzoeksvorstel is een eindproduct van samenwerking tussen leden van de Onderzoeksgroep Onderwijs en Arbeidsmarkt expert in hun domein. Het onderzoeksteam bestaat uit Sofie Cabus (onderzoeksleider en expert activerend arbeidsmarktbeleid, in het bijzonder van personen met een arbeidshandicap en/of psychosociale problematiek) en Goedroen Juchtmans (seniormedewerker en expert kwalitatief onderzoek).

Expertise over het thema: HIVA-KU Leuven heeft bijzondere expertise opgebouwd in het verrichten van beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek naar aspecten van activerend arbeidsmarktbeleid, in het bijzonder van MMPPS-personeel. Zo werd er de o.a. onderzoek verricht naar integrale trajectbegeleiding van werkzoekenden in armoede, sociale bescherming en diensten voor de moeilijkst inzetbare werklozen, en profiling van werkzoekenden (en ‘wat werk voor wie’). Ook de onderzoeksleider, **Sofie Cabus**, heeft in de voorbije twee jaren gewerkt aan ESF-onderzoek over de integratie van personen met een arbeidshandicap op de arbeidsmarkt (GO4DIVERSITY) en een evaluatie van het Vlaamse doelgroepenbeleid voor het Departement Werk en Sociale Economie. Tijdens de evaluatie van het Vlaamse doelgroepenbeleid verrichte dr. Cabus onder andere wetenschappelijk beleidsrelevant onderzoek naar de effectiviteit van de Vlaamse Ondersteuningspremie (VOP). De expertise van Sofie Cabus inzake (de evaluatie van beleid voor) de doelgroep arbeidsgehandicapten gaat overigens terug tot 2010, toen ze nog werkte als onderzoeksassistent voor het Center for Disability and Integration aan de Universiteit van St. Gallen in Zwitserland. Bovendien voerde dr. Cabus tijdens haar postdoctoraal onderzoek aan de Universiteit Maastricht een studie uit naar de invloed van een kankerdiagnose op het verlies van inkomen en werk en het psychosociaal welzijn van de patiënt. Haar studies werden gepubliceerd in *Health Economics* en *The European Journal of Health Economics*.

Goedroen Juchtmans is expert kwalitatief onderzoek (doen van interviews, focusgroepen en begeleiden workshops) en paste deze onderzoeksmethodologie voornamelijk toe op thema's met betrekking tot onderwijs en welzijn (met focus op kinderarmoede). Ze deed ook meermaals implementatieonderzoek en casestudies in functie van procesevaluaties voor de Vlaamse overheid, voornamelijk rond het thema gelijke onderwijskansen. Het betreft ondermeer evaluatief onderzoek naar de implementatie van het GOK-decreet in en door de scholen (zowel in 2010, 2012 als 2020) en naar de implementatie van het nieuwe financieringsdecreet (2015). De voorbije twee jaren werkte ze ook mee aan een evaluatie-onderzoek over de ESF-trajecten binnen het Stelsel Leren en Werken, met een proces- en effectiviteitsevaluatie waarin zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoekstechnieken gecombineerd werden in functie van het formuleren van beleidsaanbevelingen ter verbetering van de trajecten.

Peter De Cuyper is gespecialiseerd in onderzoek naar het beleid, de sturing, organisatie en uitvoering van actief arbeidsmarkt- en integratiebeleid en dit met focus op diverse kansengroepen (nieuwkomers, ouderen, arbeidsgehandicapten, etc.). Peter heeft specifieke expertise m.b.t. activeringstrajecten en sociale economie. Zo was Peter onder meer coördinator van het (voormalige) Steunpunt sociale economie. Daarnaast heeft Peter ook uitgebreide ervaring als procesevaluator binnen het domein van activerend arbeidsmarktbeleid en integratiebeleid waarbij telkens zowel aandacht is voor de eigenlijke invulling van de activeringsmaatregel als de governance/samenwerking tussen verschillende partners. Recent evalueerde Peter onder meer het AMIF-project @level2work. In het verleden voerde hij diverse procesevaluaties uit van onder meer het activeringsbeleid van VDAB en het inburgeringsbeleid.

Bondige omschrijving van het project: De offerte van KU Leuven HIVA presenteert de onderzoeksactiviteiten om te komen tot een procesevaluatie van de activeringstrajecten voor MMPPS-persoon in vijf werkpakketten. Hierbij vertrekken we vanuit een **breed verkennend onderzoek** naar de activeringstrajecten voor MMPPS-persoon, waarna we inzoomen tot op het niveau van één traject (casestudy), om daarna weer uit te zoomen in functie van het formuleren van beleidsaanbevelingen en valorisatie die een overkoepelende analyse van de verzamelde data vergen. Voor het breed verkennend onderzoek wordt geopteerd voor een beschrijvende analyse van bestaande data en documenten over de activeringstrajecten. De monitoringdata van VDAB en WVG geven informatie over het profiel en het bereik van de deelnemer, de toereikendheid van het aanbod, en de samenstelling van het netwerk. In dit werkpakket staan vooral vragen centraal naar de mate waarin de vooropgestelde doelen kunnen gehaald worden, de beoogde doelgroepen bereikt werden, en de mate waarin de doelgroep kan rekenen op het aanbod dat tegemoetkomt aan haar noden. Het eerste werkpakket is daarmee de perfecte voorbereiding op de tweede fase (WP2) van het onderzoek waarin het **perspectief van de begeleidende (of ondersteunende) instituties en professionals** op de activeringstrajecten centraal staan. Om dit perspectief in kaart te brengen zullen **focusgroepen** per regio en tijdens de stuurgroep van de penhouders georganiseerd worden. Tijdens de focusgroepen zullen we de centrale onderzoeksvragen behandelen vanuit een casestudy-perspectief, waarin het activeringstraject van één deelnemer de scope van onderzoek vormt. Zodoende wensen we samen met de betrokken professionals een aantal lopende of net afgeronde cases te reconstrueren en analyseren. We bespreken daarbij zowel succesvolle als afwijkende cases wat betreft verloop en samenwerking, waarbij zoveel mogelijk actoren in de focusgroep betrokken zijn (geweest). Opnieuw biedt WP2 de perfecte voorbereiding voor het volgende werkpakket (WP3) dat inzet op **diepte-interviews** met deelnemers uit die besproken succesvolle en afwijkende cases in WP2. De **ervaring en beleving van de deelnemer** aan de activeringstrajecten staat in dit WP dus centraal. De resultaten van werkpakketten 1 tot en met 3 worden vervolgens voorgesteld tijdens een **workshop** in januari 2021. Betrokken partners en deelnemers bij de activeringstrajecten worden uitgenodigd om zo te komen tot **gedragen beleidsaanbevelingen** (WP4). Bovendien is de workshop een opportuniteit om alvast het onderzoek te verspreiden onder de betrokken partners. De workshop en andere initiatieven tot **valorisatie** worden omsloten in het laatste werkpakket (WP5).

Implicaties van COVID-19: Hoewel we in dit onderzoeksvoorstel hier niet verder naar verwijzen, wenst het onderzoeksteam te onderstrepen dat er al werd nagedacht over **de impact van COVID-19** op de uitvoering van dit onderzoek. Kwalitatief onderzoek vindt idealiter plaats in nabijheid van de personen die deelnemen aan focusgroepen of diepte-interviews. Desalniettemin hebben de onderzoekers ondertussen al ervaring kunnen opbouwen met **alternatieve communicatiemiddelen**. Zo blijkt dat focusgroepen ook via digitale kanalen (bv. Zoom) best vlot kunnen verlopen; temeer bij de aanstelling van een goede moderator. Het onderzoeksteam is (ondertussen) vertrouwd met het modereren van gesprekken over Zoom, Skype for Business en Windows Teams. Sowieso houden we de focusgroepen, ook als ze face-to-face plaatsvinden, **bepikt** tot 7 à 10 personen, opdat er rekening gehouden kan worden met voldoende afstand tussen de deelnemers. We voorzien ook in een workshop en een symposium – zie Sectie 4.2 Valorisatie. Wat betreft de workshop en het symposium wensen we meer deelnemers te bereiken. In hoofdstuk 4 wordt

voorgesteld om deze events te **organiseren in 2021**. Dit beperkt het risico dat de nasleep van de coronacrisis impact heeft op de organisatie van deze events. Desgewenst kan het symposium in overleg met de opdrachtgever ook op een later moment worden georganiseerd dan aangegeven in deze offerte. Dit wordt best geëvalueerd eind 2020.

Het onderzoeksvoorstel bestaat uit volgende hoofdstukken. In hoofdstuk 2 situeren we het thema en presenteren we een conceptueel kader voor de analyse. Het projectvoorstel wordt toegelicht in hoofdstuk 3. Het tijdschema wordt gepresenteerd in hoofdstuk 4, en het financieel plan in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 bevat de gegevens van het onderzoeksteam. De CV's van het onderzoeksteam inclusief een selectie van relevante publicaties en projecten vindt men achteraan in de bijlagen.

1 | Titel van het project

Procesevaluatie van activeringstrajecten voor MMPPS-personeel.

2 | Situering en kadering van het thema

2.1 Inleiding

Het activerend arbeidsmarktbeleid in Vlaanderen evolueerde sterk in de afgelopen decennia naar een meer omvattende benadering voor de hele arbeidsmarkt en de hele populatie van werkzoekenden. Steeds meer wordt ingezet op een gedifferentieerde aanpak om te kunnen aansluiten bij de (soms complexe) noden en competenties van werkzoekenden (Leroy & Ranschaert, 2018; Knipprath & Cabus, 2020). Die visie op activerend arbeidsmarktbeleid vraagt om een accurate inschatting van de ‘afstand tot de arbeidsmarkt’ van een diverse groep van personen (Desiere et al., 2018). Het vereist ook een evolutie van een lineaire aanpak (i.e. kansengroepenbeleid) naar een meer individuele benadering en maatwerk (m.n. versterken van talenten en competenties om de positie van het individu op de arbeidsmarkt te verstevigen) (OECD, 2003).

De idee van ‘maatwerk’ en ‘inclusief arbeidsmarktbeleid’ gelden ook zonder meer voor personen met een beperking van medische, mentale, psychische, psychiatrische of sociale aard. Dit idee kreeg vorm in het decreet houdende de werk- en zorgtrajecten, waarin ook sterk wordt ingezet op **een integrale aanpak om deze doelgroep te activeren op de arbeidsmarkt**. In wat volgt positioneren we het decreet om zo te komen tot een beleidsmatig analysekader dat als basis zal dienen voor het projectvoorstel in Sectie 3.

2.2 Beleidsmatig analysekader

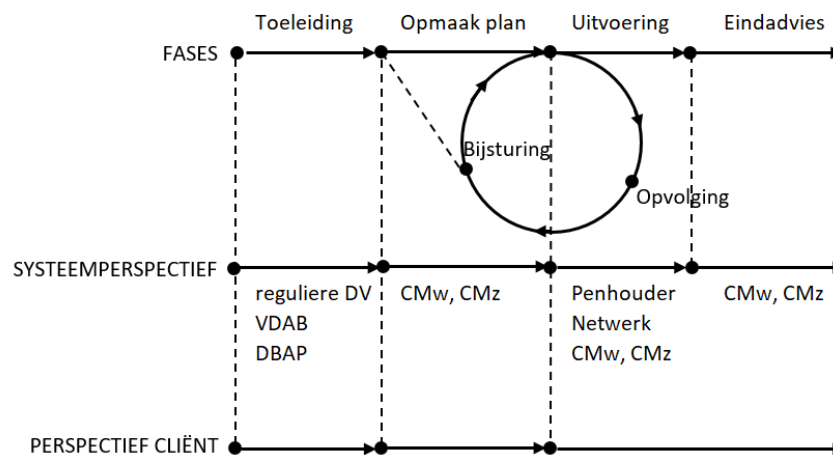
Dit voorstel betreft een procesevaluatie van de activeringstrajecten voor personen met een beperking van medische, mentale, psychische, psychiatrische of sociale aard (MMPPS). Activeringstrajecten vormen een maatregel binnen **het decreet houdende de werk- en zorgtrajecten** (oktober 2014). De uitvoering ervan werd goedgekeurd met het Besluit van de Vlaamse Regering van 2 februari 2018 waarna de uitvoering zelf startte op 1 juli 2018. Doel van de activeringstrajecten is om in een tijdsspanne van maximum 18 maanden met MMPPS-persoonen aan de drempels te werken die hen beletten betaalde arbeid te verrichten zodat ze vervolgstappen kunnen zetten op vlak van betaalde arbeid. Met die focus op uitstroom naar betaalde arbeid op korte termijn onderscheiden activeringstrajecten zich van arbeidsmatige activiteiten waar deelnemers uitstromen naar onbetaalde activiteit, (activerende) arbeidszorg met een uitstroom in onbetaalde arbeid in de sociale economie met mogelijk betaalde arbeid op middellange termijn, en onthaaltrajecten voor personen die als niet-toeleidbaar worden beschouwd. In vergelijking met andere MMPPS-persoonen, zijn de MMPPS-persoonen die deelnemen aan activeringstrajecten dus ingeschat als bijna klaar voor de reguliere arbeidsmarkt, maar zijn bij de start van het traject drempels nog duidelijk aanwezig en niet voldoende onder controle.

Uit onderzoek van Desiere et al. (2018) blijkt dat socio-economische kenmerken (leeftijd, opleiding, competenties), arbeidsmarkthistoriek (aantal jobs in afgelopen jaren, aantal maanden werkloos in het verleden), gedragsvariabelen (motivatie, zoekgedrag) en informatie over de lokale arbeidsmarkt, belangrijke drempels zijn om de arbeidsmarkt te betreden. Bovenop deze klassieke drempels ervaren MMPPS-persoonen specifieke drempels die te maken hebben met hun arbeidsbeperking. Het feit dat deze specifieke drempels een (duurzame) intrede op de arbeidsmarkt verhinderen, blijkt ook uit cijfers van de Europese Enquête naar Arbeidskrachten (EAK). Onderzoekers schatten op basis van de EAK van 2011 (ad-hoc module) dat slechts 38% van de personen met een arbeidshandicap of arbeidsbeperking tewerkgesteld is op de arbeidsmarkt. Dit cijfer is 68% voor personen zonder een medische problematiek. In België worden gelijkaardige tewerkstellingspercentages geobserveerd van 33% resp. 67% (Lamberts & Van Peteghem, 2016).

Activeringstrajecten proberen die drempels tot arbeid voor MMPPS-persoonen weg te werken. Daarbij vallen in de regelgeving een aantal kenmerken op die duidelijk maken op welke wijze de regelgever dit wil doen. Twee aspecten in het design vallen daarbij in het oog, die we schematisch hebben proberen te vatten

in Figuur Fout! Gebruik het tabblad Start om Heading 1 toe te passen op de tekst die u hier wilt weergeven..1, dat we in het onderzoek willen gebruiken als **beleidsmatig analysekader** (of conceptueel model) voor het onderzoeksdesign. Globaal bestaat de figuur uit drie horizontale assen: het verloop van het traject (de fases); het systeem perspectief, dit is het perspectief van de betrokken instituties en zijn professionals; en het perspectief van de cliënt, dit is het perspectief van de deelnemer aan het activeringstraject. De figuur verbindt deze drie horizontale assen met bullets en stippellijnen die duidelijk maken welke perspectieven en wie betrokken zijn bij welke fase van het traject. We bespreken dit nu kort in detail.

Figuur Fout! Gebruik het tabblad Start om Heading 1 toe te passen op de tekst die u hier wilt weergeven..1

Beleidsmatig analysekader als basis voor onderzoeksdesign

Bron Van de auteurs

De eerste horizontale as (fases) drukt de keuze van de regelgever uit voor een proces in de vorm van een traject met verschillende te onderscheiden fases. Dit traject bevat zowel lineaire als cyclische elementen. Volgende lineaire fases kunnen chronologisch onderscheiden worden: toeleiding (van verzoek tot deelname tot registratie als deelnemer), opmaak trajectplan, de uitvoering, en het eindadvies (zie bovenste horizontale as). Zoals de cirkel in de figuur aangeeft, is de uitvoeringsfase cyclisch opgevat. De activeringsstage op de werkplek, de opvolging en ondersteuning van werk-, zorg- en welzijnsactoren, en de bijsturing van het trajectplan kunnen zich meerdere keren tijdens deze fase voordoen vooraleer deze fase uitmondt in de laatste fase: het eindadvies.

Ten tweede maakt het decreet duidelijk dat er integraal met de doelgroep aan de slag zal gegaan worden. Verweij e.a. (2018) definieert integraal werken als: *‘Integraal duidt op voltallig en volledig, rekening houdend met alle achterliggende aspecten. Het gaat over een brede aanpak van de problematiek, waarin aandacht is voor alle leefgebieden van een cliënt. Om tot één samenhangend plan te komen voor de diverse vraagstukken van de cliënt of het huishouden, is het samenbrengen van verschillende professies nodig die met elkaar samenwerken.’* Integraal werken omvat daarmee drie principes die ook in het design van de activeringstrajecten terug te vinden zijn (SARWWG, 2012):

Eén: de vraag, nood of de doelstelling van de *cliënt staat centraal* in het traject. Dit principe is uitgewerkt in het activerend Vlaams arbeidsmarktbeleid waar men inzet op een individuele benadering en maatwerk. In figuur 2.1. krijgt de cliënt daarom een expliciete plaats via een aparte horizontale as getiteld: het perspectief van de cliënt. De cliënt is actief aanwezig en betrokken in drie van de vier fases van het activeringstraject (zie bullets en stippellijnen in figuur). Enkel de opmaak van het eindadvies gebeurt niet in overleg of in samenspraak met de cliënt.

Twee: integraal werken gaat uit van een *holistische kijk* op de voorliggende problematiek (hier: uitstroom naar betaalde arbeid). Onderliggend aan het design van het activeringstraject is de aanname dat een geslaagd

traject vraagt om zowel de noden op het vlak van werk als de zorg- en welzijnsnoden aan te pakken. Dit uit zich in het systematisch en structureel betrekken van zowel professionele arbeids- als zorg/welzijnsactoren tijdens het traject en de mogelijkheid voor werkzoekenden om met steun van de reguliere dienstverlening een verzoek tot deelname te doen. De figuur geeft die holistische kijk weer in de horizontale as onder de titel systeem perspectief.

Drie: ook in organisatorisch opzicht staat integraal werken voorop in de activeringstrajecten, met *professionals* die *samenwerken ter ondersteuning van de cliënt*. De figuur geeft per fase weer welke (type) instituties decretaal betrokken moeten worden. Daaruit blijkt dat een grote groep instituties betrokken is in één traject en zowel een horizontale als verticale samenwerking aangaan. Horizontaal: professionals geven de fakkel door aan andere professionals bij de overgang van de éne naar de andere trajectfase. Na de opmaak van het plan door de Case Manager zorg (CMz) en werk (CMw) met de cliënt, geven de Case Managers bijvoorbeeld de fakkel door aan de penhouder die het regionale netwerk van dienstverleners organiseert en coördineert bij de uitvoering van het trajectplan. Daarnaast is er ook verticale samenwerking: professionals werken samen binnen één fase, vaak met de cliënt. Die samenwerking gebeurt concreet middels overleg, zoals tussen de CMz en CMw bij het formuleren van het eindadvies, of in een netwerkverband tijdens de uitvoeringsfase. Dit netwerk bestaat uit professionals uit instituties van zowel de arbeids-, zorg- als welzijnssector en is regionaal georganiseerd (binnen zes regio's over heel Vlaanderen). De samenstelling van het netwerk is decretaal vastgelegd en bevat minimaal een werkactor die instaat voor de activeringsstage, een maatwerkbedrijf, een OCMW, een CAW, een organisatie uit de geestelijke gezondheidszorg of psychiatrie, en een organisatie erkend door het VAPH of Jongerenwelzijn.

Samengevat: de combinatie van een traject met verschillende, met elkaar in interactie zijnde componenten en actoren maakt de activeringstrajecten tot wat men noemt een complexe interventie (Moore e.a., 2015). Een goede implementatie van dergelijke interventies vraagt in de eerste plaats een goede afstemming tussen alle fases en betrokkenen.

Referenties bij dit hoofdstuk

Desiere, S., Van Landeghem, B. & Struyven, L. (2018). Wat het beleid aanbiedt aan wie: een onderzoek bij Vlaamse werkzoekenden naar vraag en aanbod van activering. Onderzoek in opdracht van Vlaams minister van Werk Ph. Muyters in het kader van het Viona-programma 2017. KU Leuven HIVA rapport ISBN 9789055506552.

Knipprath, H. and Cabus, S.J. (2020). Integration of Disabled Persons in the Competitive Labour Market: What Incentives Work? KU Leuven, Research Institute for Work and Society (HIVA) (Forthcoming in 2021).

Lamberts, M. & Van Peteghem, J. (2016). Integration and inclusion in the labour market in the European Union. European Centre for Workers' Questions, www.eza.org, pp. 136.

Leroy, F. & Ranschaert, W. (2018). Van risicogroepen, kansengroepen en doelgroepen naar doelen, kansen en inclusie. Over.Werk, 2018, 1.

Moore Graham F, Audrey Suzanne, Barker Mary, Bond Lyndal, Bonell Chris, Hardeman Wendy et al. Process evaluation of complex interventions: Medical Research Council guidance BMJ 2015; 350.

OECD (2003). *Transforming disability into ability. Policies to promote work and income security for disabled people*. Paris: OECD.

SARWWG, Adviesnota integrale zorg en ondersteuning in Vlaanderen, Brussel: SARWWG.

Verweij, S., Arum van, S.; Veer van der, K., Wat werkt bij integraal werken in de wijk, Utrecht: Movisie.

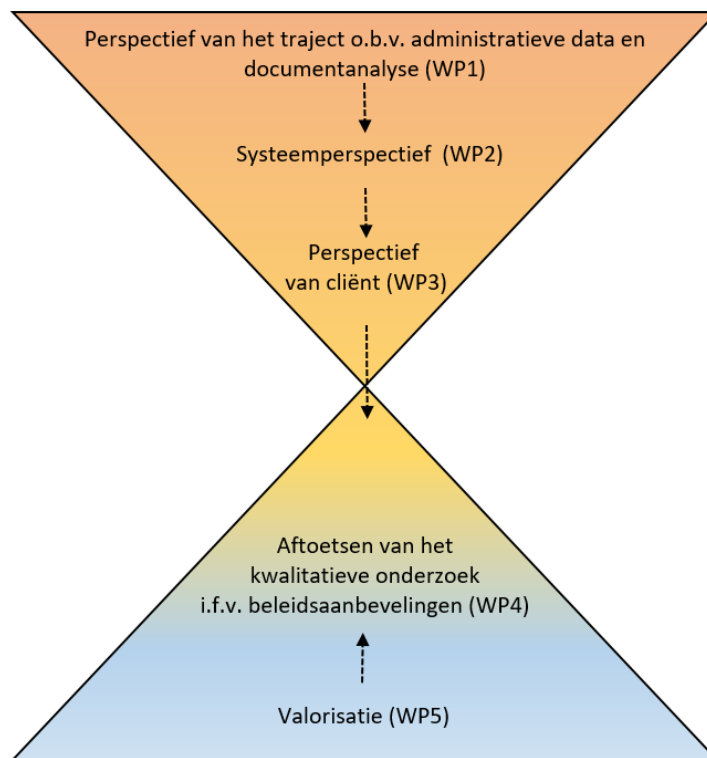
1 De regio's zijn: Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen, Oostende-Brugge-Roeselare en Kortrijk.

3 | Projectvoorstel

3.1 Schematische voorstelling van de werkpakketten

De opdrachtgever wenst een procesevaluatie van de activeringstrajecten. In een procesevaluatie staat het proces en niet het resultaat centraal als onderzoeksfocus. Dergelijk onderzoek is relevant, omdat begrijpen hoe een interventie in de praktijk werkt vitaal is voor overheden om *evidence based* (tussentijdse) aanpassingen te kunnen doen aan de regelgeving (Moore e.a., 2015). Dit is ook de inzet van dit onderzoek. In het voorjaar 2021 staat immers een mogelijke aanpassing van de regelgeving van de activeringstrajecten gepland. Daarbij is er vooral vraag naar meer zicht op de samenwerking en betrokkenheid van de actoren binnen het decretaal vastgelegde netwerk en de plaats van de deelnemer hierin, zodat bij een volgende mandatering op de onderzoeksmatig opgebouwde kennis kan ingespeeld worden. Dit betekent dat het zwaartepunt van de evaluatie bij de uitvoeringfase zal komen te liggen, aangezien het netwerk daar de centrale professionele actor vormt. Niettemin kan een evaluatie van de samenwerking en betrokkenheid van het netwerk niet los van de andere fases gezien worden. De keuzes (bv. bij de opmaak van het plan) en het verloop van het traject vooraf zijn immers mede bepalend voor het succesvolle verloop van de uitvoeringsfase.

Figuur Fout! Gebruik het tabblad Start om Heading 1 toe te passen op de tekst die u hier wilt weergeven..1

Voorstelling van de werkpakketten

In **Figuur Fout! Gebruik het tabblad Start om Heading 1 toe te passen op de tekst die u hier wilt weergeven..1** bakenen we vijf werkpakketten af die rechtstreeks zijn afgeleid uit het conceptueel kader (Sectie 2.2), bestaande uit de drie horizontale assen: perspectief van het traject (WP1), systeemperspectief (WP2) en perspectief van de cliënt (WP3). Doel van de procesevaluatie is input te krijgen voor een mogelijke aanpassing van de regelgeving in 2021. De evaluatie moet in die zin leiden tot beleidsaanbevelingen die de

regelgever hiervoor kan gebruiken en tot passende valorisatie (WP4-5). De werkpakketten worden gepresenteerd in de vorm van een zandloper. Dit wil zeggen dat we kiezen om te vertrekken vanuit een breed verkennend onderzoek naar de activeringstrajecten voor MMPPS-personen, waarna we inzoomen tot op het niveau van één traject (casestudy), om daarna weer uit te zoomen in functie van het formuleren van beleidsaanbevelingen en valorisatie die een overkoepelende analyse van de verzamelde data vergen. Die werkwijze zal ook de betrouwbaarheid en interne validiteit verhogen van het onderzoek: er wordt zowel in de breedte als in de diepte informatie verzameld via een triangulaire aanpak (mixed method, gebruik van verschillende complementaire onderzoeksbronnen- en technieken), en de praktijk wordt in beeld gebracht vanuit verschillende perspectieven (actoren en organisaties).

3.2 Beschrijving van de werkpakketten, onderzoeksvragen en methoden

3.2.1 Werkpakket 1: Perspectief van het traject op basis van administratieve data en documentanalyse

3.2.1.1 Centrale onderzoeksvragen

In dit werkpakket ligt de focus op de evaluatie van het verloop van het proces met daarin centraal vragen naar de mate waarin de vooropgestelde doelen in de praktijk kunnen gehaald worden, de beoogde doelgroepen bereikt werden, en de mate waarin de doelgroep kan rekenen op het aanbod dat tegemoetkomt aan haar noden (zoals volgens een integrale aanpak vereist is). Dit vraagt zicht op het profiel van de doelgroep aan de éne kant en op de organisatie en kwaliteit van het aanbod (met vooral focus op het verloop van de samenwerking binnen het netwerk) aan de andere kant. Wanneer de procesevaluatie uitwijst dat bepaalde (voorgenomen) stappen richting doel (i.c. uitstroom naar betaalde arbeid) onuitvoerbaar zijn of niet worden gezet, wijst dit erop dat dit onderdeel best wordt verbeterd.

Doelgroep en doelstelling:

- In welke mate werd deze doelgroep al bereikt binnen de reguliere dienstverlening?
- Welk profiel heeft de doelgroep (zowel 'kandidaat-deelnemers' als geregistreerde deelnemers)?
- Welke problematieken zijn doorslaggevend (om geregistreerd te worden als deelnemer)?
- Is de doelstelling van het activeringstraject (voorbereiden op traject naar betaalde arbeid, NEC) haalbaar?

Organisatie en kwaliteit van het aanbod:

Toereikendheid aanbod

- In welke mate is de reguliere dienstverlening, ook op vlak van zorg en hulpverlening, toereikend?
- Is er voldoende aanbod voor alle types van problematieken?
- Is het aanbod gebiedsdekkend? Vallen er gaten in de dienstverlening of de opvolging van acties? Hoe verloopt de coördinatie van acties (rol penhouder)?
- Hoe verhoudt het activeringstraject zich tot andere dienstverlening (reguliere dienstverlening)?
- Zijn er behoeftes waar de netwerken niet op kunnen inspelen?

Samenstelling en organisatie netwerk

- Op welke manier hebben de partners zich georganiseerd binnen het netwerk? Zijn er partners toegevoegd aan het netwerk? Welke partners in het netwerk worden meer aangesproken voor de dienstverlening?

Taken en rolverdeling binnen netwerk

- Welke taken worden opgenomen door welke partners? Zijn er verschuivingen in de taakverdeling? Welke taken horen bij welke rol, welke taken worden eventueel beter door andere partners opgenomen?

Samenwerking binnen netwerk

- Slagen de partners erin om de visie op samenwerking en taakverdeling die ze hadden bij het opmaken van hun dossier ook effectief te realiseren? Welke bijsturing hebben ze op dit vlak eventueel gedaan?

- Wat zijn de vaststellingen, sterke punten, knelpunten van de partners? Van de penhouder? Van de case-managers?

3.2.1.2 Onderzoeksmethode

Het onderzoek zal starten met een **verkennende analyse van bestaande data, informatie en gegevens** over de deelname en het verloop van activeringstrajecten vanaf de start tot heden. De monitoringdata van VDAB en WVG geven informatie over het profiel en het bereik van de deelnemer, de toereikendheid van het aanbod, en de samenstelling van het netwerk. Die informatie zal met verwerkt en geanalyseerd worden, bijvoorbeeld in de vorm van beschrijvende statistieken. De beschikbare bevragingen zullen de nodige informatie geven over taken en rolverdeling binnen het netwerk en de verschuivingen, terwijl de verslagen van de stuurgroep en eerder relevant onderzoek een verkennend zicht geven op de mechanismen die het verloop van het traject (on)gunstig beïnvloeden m.b.t. de samenwerking binnen het netwerk. Een **documentenanalyse** wordt hier als onderzoeksmethode gekozen (indien nodig aangevuld met telefonische gesprekken met medewerkers VDAB en/of Case Managers). De output van dit WP is een verkennende en beschrijvende analyse die de kennisbasis vormt voor de volgende werkpakketten. Bedoeling is immers de bevindingen uit deze analyse verder uit te diepen en af te toetsen vanuit het perspectief van de professionals (systeemperspectief, WP2) en van de deelnemer (cliëntperspectief, WP3).

3.2.2 Werkpakket 2: Systeemperspectief

3.2.2.1 Centrale onderzoeksvragen

In WP2 staat het perspectief van de begeleidende instituties en professionals centraal. Gezien de focus op de samenwerking binnen het netwerk in de procesevaluatie, gaat het hier om de professionals die betrokken zijn tijdens de uitvoeringsfase (zowel uit werk, zorg als welzijn). Hun perspectief in kaart brengen is belangrijk omdat elk activeringstraject een sociaal proces is waarin professionals op basis van hun (eigen) overtuigingen en ervaringen met het traject dit proces en de samenwerking in een bepaalde richting beïnvloeden. Daarnaast geeft het bevragen van de ervaringen van deze actoren een kijk van binnenuit die complementair kan zijn aan een evaluatie van het verloop van het proces. Dezelfde thema's als in WP1 staan dus centraal, maar worden nu vanuit hun ervarings- en beoordelingsbril bevraged (zie concrete vragen hieronder). Daarnaast zullen we ook in functie van de onderzoeksbetrouwbaarheid relevante bevindingen, nog openstaande vragen of vermoedens over succesfactoren en knelpunten die uit WP1 gedistilleerd werden, verder bevragen en aftoetsen.

Vragen voor partners netwerk

Toereikendheid aanbod

- Hoe ervaren de partners de begeleiding van de doelgroep? Kan voldoende op maat van de persoon dienstverlening worden geboden?

Samenwerking

- Hoe wordt de samenwerking ervaren door de partners in het netwerk met de penhouder? Met de case-managers? Met de VDAB?
- Welke hiaten en sterke punten worden ervaren? In de samenwerking tussen werk, sociale economie en welzijn?

Vragen voor werkgevers

- Hoe wordt dit activeringstraject ervaren door een werkgever die zijn werkvloer ter beschikking stelt voor een activeringsstage: wat wordt positief door werkgevers ervaren (wat werkt versterkend) en welke behoeften van werkgevers blijven vandaag ongedekt?

3.2.2.2 Onderzoeksmethode

Inzicht krijgen in de ervaring en beleving van betrokken actoren tijdens een traject vereist een kwalitatief onderzoeksdesign. We opteren om de data te verzamelen via **focusgroepen per regio (6 in totaal)** alsook een **focusgroep tijdens een stuurgroep van de penhouders (1 focusgroep)**. In totaal zullen we dus 7 focusgroepen organiseren. Met de regionale penhouders spreken we af wie zal worden uitgenodigd. Belangrijk is wel dat er professionals van alle type actoren, zowel uit werk, zorg als welzijn en minimaal twee CMz en CMw aanwezig zijn. De actoren die regelmatig betrokken zijn bij de begeleiding van activeringstrajecten krijgen de voorkeur. De ideale grootte van een focusgroep is tussen 7 en 10 deelnemers. Tijdens de focusgroep zullen we de centrale onderzoeksvragen behandelen vanuit een casestudy-perspectief. Dit wil zeggen: we bespreken en analyseren samen een aantal lopende of net afgeronde, en zowel succesvolle als afwijkende cases wat betreft verloop en samenwerking, waarbij zoveel mogelijk actoren in de focusgroep betrokken zijn (geweest). Deze werkwijze heeft een dubbel voordeel: vertrekken vanuit concrete cases biedt meer garanties op waarheidsgetrouwe antwoorden, en zal de basis vormen voor de caseselectie en achtergrondinfo bieden voor WP3 (zie verder). Tijdens de stuurgroep met de penhouders zullen we een aantal centrale bevindingen over de toereikendheid van het aanbod, alsook de rollen en de samenwerking binnen het netwerk uit de voorgaande focusgroepen aftoetsen en verder uitdiepen.

3.2.3 Werkpakket 3: Perspectief van de cliënt

3.2.3.1 Onderzoeksvragen

De globale insteek en topics zijn hetzelfde als bij WP2, maar de betrokken actor is anders. De ervaring en beleving van de cliënt (of deelnemer) staat hier centraal.

Toereikendheid aanbod

- Hoe ervaren de deelnemers hun activeringstraject? Welke ervaringen hebben de deelnemers reeds gehad met ander (reguliere) trajecten, inclusief zorg en hulpverlening?
- Welke drempels ervaren ze tijdens het traject?
- Vinden de deelnemers een activeringstraject een meerwaarde?
- Welke knelpunten ervaren zij nog na het doorlopen van een activeringstraject?

Samenwerking netwerk

- Hoe ervaren deelnemers de samenwerking in het netwerk?
- Hoe staan zij tegenover de verschillende casemanagers en dienstverleners?

3.2.3.2 Onderzoeksmethode

Uit de besproken cases in WP2 selecteren we **10 succesvolle cases** en **5 afwijkende cases**. Dit biedt het voordeel dat we deelnemers kunnen bereiken die naar ons kunnen toegeleid worden door de professionals van het netwerk. Met hen houden we een diepte-interview. We houden er daarbij rekening mee dat er, indien mogelijk en relevant, deelnemers met verschillende problematieken geselecteerd worden en deelnemers uit verschillende regio's. De cases worden geanalyseerd via de case study-methode 'process tracing'. Process-tracing geeft een beter begrip van hoe een bepaalde oorzaak leidt tot een bepaalde uitkomst (hier: succesvol of afwijkend verloop traject en samenwerking binnen netwerk, zoals ingeschat door de professionals in WP2). Daarmee is dit type van case-study-methodologie bij uitstek geschikt om de mechanismen, sleutelementen, en bevorderende en/of belemmerende factoren van een proces in kaart te brengen (Beach, 2017).

3.2.4 Werkpakket 4: Affoetsen van het kwalitatieve onderzoek i.f.v. beleidsaanbevelingen

3.2.4.1 Centrale onderzoeksvragen

De inzichten die uit voorgaande werkpakketten zijn gekomen, zal tot slot de input vormen voor aanbevelingen ter verbetering van het traject(model) en de begeleiding in functie van een aanpassing aan de regelgeving. Een belangrijk aandachtspunt bij die aanbevelingen is hoe zowel de centrale plaats van de cliënt als de samenwerking van organisaties uit werk, zorg en welzijn, die ten dienste staat van de cliënt, kan verbeterd worden. Uit literatuuronderzoek blijkt immers dat beide aspecten aanwezig moeten zijn om activeringstrajecten voor deze doelgroep te doen werken: *‘Gemeenten, zorginstanties en werkgevers die personen met psychische problematiek of een verstandelijke beperking arbeidsmatig willen laten participeren in reguliere organisaties, moeten aandacht en maatwerk leveren, steun bieden op de werkplek, draagvlak creëren binnen de organisatie (inclusief werkklimaat) en steun mobiliseren vanuit het sociale netwerk van de cliënt.’* (Lub, 2019). Centrale onderzoeksvragen zijn dan:

Met betrekking tot de doelgroep/doelen: hoe kunnen we de trajecten en het model aanpassen zodat we de doelstelling en de doelgroep beter bereiken en zodat we flexibeler kunnen werken op maat van de cliënt? Op welke manier kunnen we de cliënt in dit verhaal centraal stellen op een manier dat hij/zij niet van A naar B naar C naar ... wordt gestuurd?

Met betrekking tot de kwaliteit van het aanbod: Op welke manier kunnen we een kwalitatieve begeleiding garanderen, gelet op het feit dat er “slechts” een 1000-tal trajecten per jaar opgestart worden in heel Vlaanderen?

3.2.4.2 Onderzoeksmethode

We kiezen voor tweetrapsproces in het formuleren van aanbevelingen. In een eerste stap formuleren we aanbevelingen op basis van de conclusies uit WP1-WP3. In een tweede stap stellen we die conclusies en aanbevelingen voor in een **workshop** waarop alle actoren binnen de activeringstrajecten (inclusief deelnemers) alsook beleidsmakers worden uitgenodigd. De workshop heeft als doel onze conclusies af te toetsen en de geformuleerde aanbevelingen te verfijnen en op draagvlak te onderzoeken. Kennis over dit draagvlak kan voor de regelgever belangrijk zijn. Hoe groter het draagvlak, hoe meer garanties er immers zijn voor een betere implementatie van de trajecten in de toekomst.

3.2.5 Werkpakket 5: Valorisatie

Dit laatste werkpakket bevat de initiatieven van valorisatie. We beogen vier initiatieven: (1) een **workshop** met de betrokken partners (zie ook WP4); (2) een **symposium** (of studiedag) in april 2021; en (3) een **publieksversie van de samenvatting** voor het beleid om te dissemineren onder deelnemers aan het symposium in april 2021. Een vierde initiatief (4) tot valorisatie wordt aan het einde van het onderzoek met de opdrachtgever afgestemd (ook i.f.v. vrijgave rapport), met name: het schrijven van **een artikel** voor een tijdschrift (bv. in het tijdschrift van het Steunpunt Werk Over.Werk) om het onderzoek ook zo tot bij een breder publiek van stakeholders en onderzoekers te brengen. Bij de deliverables in Sectie 5.2 worden de initiatieven beschreven.

Referenties bij dit hoofdstuk

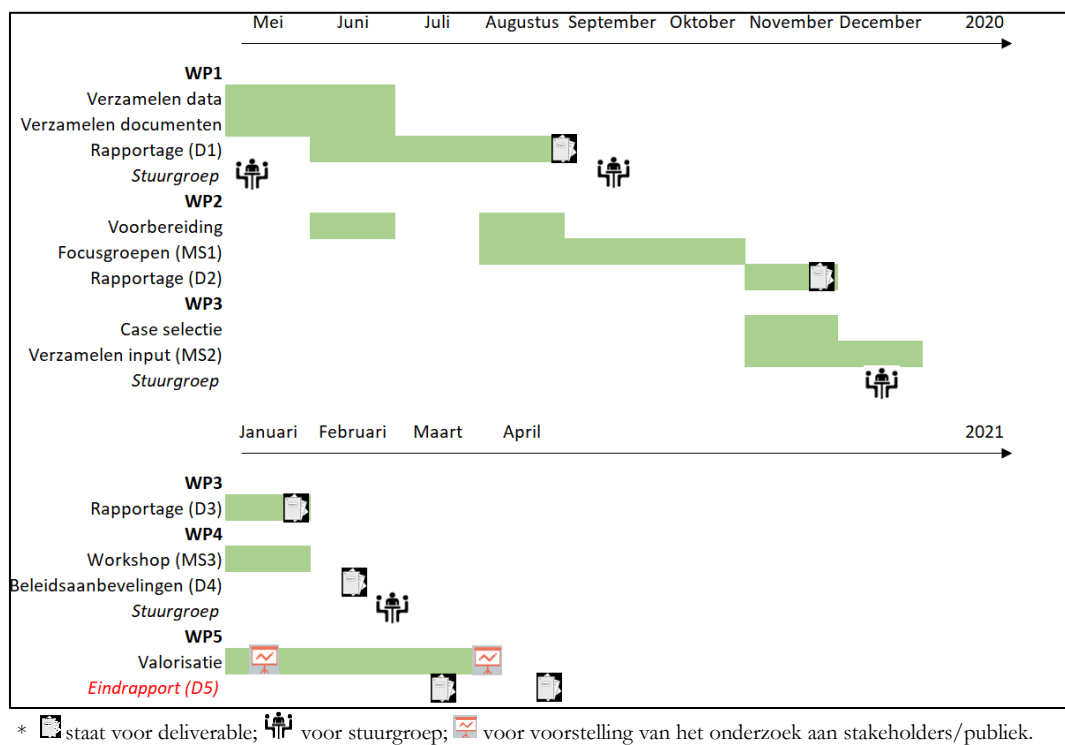
Beach, D. (2017). Process-tracing methods in social science. In *Oxford Research Encyclopedia of Politics: Qualitative Political Methodology*. Oxford: Oxford University Press.

Lub, V. (2019), Wat werkt bij arbeidsactivering van personen met psychische problematiek of een verstandelijke beperking?, Utrecht: Movisie.

4 | Tijdschema

Het onderzoek vangt aan op **1 mei 2020** (of vroeger of later naargelang de datum van gunning en afspraken met de opdrachtgever). Het einde van het onderzoek wordt voorzien op **30 april 2021**. Figuur 4.1 presenteert de planning op een Gantt chart. Het bevat de geplande onderzoeksactiviteiten, de deliverables, en de stuurgroepen over de tijd.

Figuur 4.1 Tijdschema

We voorzien in totaal vijf deliverables en drie milestones. In wat volgt bespreken we de inhoud van de deliverables en milestones.

4.1 Deliverables en milestones

	Deliverable 1 (Augustus 2020): Analyse van administratieve data en documenten (WP1)	Deliverable 2 (November 2020) Rapportage van focusgroepen i.f.v. systeem perspectief op activeringstrajecten (WP2)
Inhoud van de deliverable en relevantie t.a.v. het bestek	Ter voorbereiding van de andere werkpakketten, wensen de onderzoekers bestaande data en documenten te analyseren. Leidt tot een verkennende en beschrijvende analyse	Het systeem perspectief wordt door middel van 7 focusgroepen in kaart gebracht.
Bijkomende output gerelateerd aan de deliverable	Optioneel: Een tussentijds rapport om samen met de stuurgroep te bespreken. Voorbereiding voor focusgroepen (WP2) en case-selectie (WP3).	Dwingend: Een tussentijds rapport om samen met de stuurgroep te bespreken. Afstemming met betrokken partners over case-selectie (WP3).

	Deliverable 3 (Januari 2021): Rapportage van cases i.f.v. perspectief cliënt op activeringstrajecten (WP3)	Deliverable 4 (Februari 2021): Beleidsaanbevelingen (WP4)
Inhoud van de deliverable en relevantie t.a.v. het bestek	Om het perspectief van de cliënt op de activeringstrajecten in kaart te brengen, zullen diepte-interviews worden gehouden met 15 geselecteerde cases.	Het toetsen de bevindingen van het kwalitatieve onderzoek af tijdens een workshop in januari 2021. Zo komen we tot gedragen beleidsaanbevelingen.
Bijkomende output gerelateerd aan de deliverable	Optioneel: Een tussentijds rapport om samen met de stuurgroep te bespreken.	Optioneel: Een document of ppt ter ondersteuning van de beleidsaanbevelingen.

Noot: Optioneel betekent dat de oproep O&O-opdracht activeringstrajecten dit niet vereist; dwingend betekent dat dit vereist wordt door de opdrachtgever.

	Deliverable 5 (ontwerp in Maart 2021; finaal in April 2021): Eindrapport
Inhoud van de deliverable en relevantie t.a.v. het bestek	In het eindrapport brengen we alle tussentijdse rapportages en beleidsaanbevelingen samen.
Bijkomende output gerelateerd aan de deliverable	Dwingend: Een ontwerp van het eindrapport wordt verwacht in maart 2021; een finaal rapport uiterlijk 31 april 2021. Het eindrapport bevat een samenvatting voor het beleid in Nederlands en Engels. Optioneel: Een publieksversie van de samenvatting voor het beleid om te verspreiden onder deelnemers aan het symposium van april 2021 (zie valorisatie).

Noot: Optioneel betekent dat de oproep O&O-opdracht activeringstrajecten dit niet vereist; dwingend betekent dat dit vereist wordt door de opdrachtgever.

4.2 Valorisatie

Onderhavig projectvoorstel leidt tot (ten minste) vier initiatieven tot valorisatie. In de Gantt chart presenteren we drie van vier initiatieven in twee maanden, januari en april 2021. Januari 2021 overlapt met de workshop voor betrokken partners (WP4) die we zullen houden om tot gedragen beleidsaanbevelingen te komen. Dit is een opportuniteit om alvast ons onderzoek te verspreiden onder de betrokken partners. Het tweede initiatief is het geplande symposium (of studiedag) in april 2021 om het onderzoek voor te stellen. Voor dit symposium wordt breder uitgenodigd dan enkel de betrokken partners. We beogen beleidsmakers,

practitioners, en onderzoekers uit te nodigen. Ook wensen we een stem te geven aan MMPPS-personeel, bijvoorbeeld in de vorm van een getuigenis over (ervaringen met) de activeringstrajecten.

	Valorisatie (januari en april 2021)
Initiatieven	Workshop (januari 2021) Symposium (april 2021) Publieksversie samenvatting voor het beleid (april 2021) Artikel voor tijdschrift (datum t.b.)

Het derde initiatief is het schrijven van een publieksversie van de samenvatting voor het beleid. Deze publieksversie dient ter ondersteuning van het symposium in april 2021. Het is bovendien ook promotiemateriaal voor het onderzoek en een kanaal waarlangs deelnemers bekend kunnen raken met het (toch redelijk complexe) verloop van de activeringstrajecten. De onderzoekers zullen gebruik maken van infographics om de publieksversie aantrekkelijk te maken voor een breed publiek.

Tot slot zal in nauw overleg met de opdrachtgever, en in functie van het vrijgeven van het rapport, gewerkt worden aan een artikel voor een tijdschrift om het onderzoek te verspreiden onder een breder publiek van stakeholders en onderzoekers.

4.3 Stuurgroepen

Het team hecht belang aan voldoende overleg met de opdrachtgever en andere betrokken partners bij het onderzoek. In overleg met de opdrachtgever kunnen data voor stuurgroepen worden vastgelegd. In de Gantt chart spreken we over (maximaal) vier mogelijke data voor de stuurgroep, mede in functie van het verloop van het onderzoek. Zo wordt gesuggereerd om een stuurgroep te houden aan de start van het project om het geplande onderzoek aan de stuurgroep voor te stellen. Een tweede mogelijke datum reserveren we in september 2020 omdat dan WP1 wordt afgerond. Ook is het interessant om in september de voorbereidingen van WP2 en eventueel ook al WP3 te bespreken. Een derde stuurgroep wordt onder voorbehoud gepland in december 2020. Deze stuurgroep kan bijdragen aan overleg over de rapportage over WP2. Eventueel kan deze stuurgroep ook worden gehouden om de voorbereidingen voor WP4 te bespreken, en de voortgang van WP2. In 2021 voorzien we nog één stuurgroep voor eind februari of begin maart 2021. Hier wensen we vooral de stuurgroepleden de kans te geven om feedback te geven op de beleidsaanbevelingen. Desgewenst kan er ook voor geopteerd worden om deze stuurgroep op een later tijdstip in te plannen om zo ook het eindrapport te bespreken dat eind april 2021 wordt opgeleverd.

5 | Het onderzoeksteam

Tabel 6.1 Het onderzoeksteam

Onderzoekers	Functietitel	Taak	Expertise
Sofie Cabus	Onderzoeksleider onderwijs en arbeidsmarkt	Projectleider, onderzoeker	Thematische expertise over activeringstrajecten voor personen met een medisch, mentale, psychische, psychologische en/of sociale problematiek
Goedroen Juchtmans	Seniormedewerker	Onderzoeker	Methodologische expertise in kwalitatief onderzoek
Peter De Cuyper	Onderzoeksleider arbeidsmarkt, sociale economie en integratie	Expert	Thematische expertise over het thema van integratie van kwetsbare doelgroepen (nieuwkomers, ouderen, arbeidsgehandicapten) op de arbeidsmarkt. Methodologische expertise met procesevaluaties en implementatie-onderzoek Thematische expertise rond activering